

5. Папенкова Т. А. Текстуальное функционирование местоимений в современном русском литературном языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Т. А. Папенкова. – Л., 1973. – 26 с.
6. Kempson L. R. Dynamic Syntax / L. R. Kempson, W. Meyer-Viol, D. Gabbay. – Oxford : Blackwell Publishers Ltd, 2001. – 348 p.
7. Carnie A. Syntax. A Generative Introduction / A. Carnie. – Oxford : Blackwell Publishers, 2002. – 390 p.

Давиденко Татьяна, Матвийчук Татьяна. Вариативность антецедентов местоименных контекстов (на материале журнала «The Economist»). Научное исследование посвящено рассмотрению структурной организации антецедентов анафорических конструкций на материале журнала «The Economist». Уделяется внимание единицам непредикативной и предикативной природы. Единицы первой группы могут выражаться: а) одним словом, в основном субстантивного значения; б) простым (сложным) сочлененным (подчиненным) словосочетанием; в) обращением. Единицы второй группы представлены: а) простым предложением; б) сложным предложением; в) сложным синтаксическим целым. Анализируются диаметрально противоположные случаи, когда антецедент, выраженный предикативной единицей, может распространяться или на предикативную часть следующего сложного предложения, в котором есть местоименной коррелят, или же коррелят функционирует в том же предложении, что и антецедент, а потом дублируется в следующем предложении. Иллюстрируются виды связи между местоимением и антецедентом, а именно благодаря уточнению антецедента – субстантива. Указывается на проблемы, которые ведут к определенным языковым девиациям, вызывающие сложности для адресата во время декодирования текстовой информации, а также предлагаются некоторые способы их решения.

Ключевые слова: антецедент, местоимение, коррелят, номинация, текст, текстовая категория, вид отношения.

Davydenko Tetiana, Matvijchuk Tetiana. Structural Types of Antecedents of Pronoun Contexts (Based on the Magazine “The Economist”). The article is devoted to structural organization of antecedents of anaphoric constructions viewing based on the magazine “The Economist”. They can be divided into two types of units: non-predicative and predicative nature. The items of the first group can be expressed in different ways, e.g. a word; a simple (complex) subordinate or coordinate word combination and a form of address. The items of the second group can be illustrated a simple sentence or a complex sentence and a complex syntax completeness. The authors analyse the diametrically opposed cases when antecedent expressed a predicative element can be widened on the predicative part of the following complex sentence that includes the pronoun correlate or the correlate functions in the same sentence with the antecedent and then repeats in the following sentence. In the paper the types of relations between pronoun and antecedent are also illustrated, e.g., due to making an antecedent more accurate with the help of substantive. The authors also point on the problems caused by the incorrect usage of pronouns. The result from these complexities can be incorrect understanding of a text partly or at whole. They propose some ways of their avoiding. The answer is simple: the pronoun identifications usage may solve the particular linguistic analyses task to decode of out of text creations. The pronoun usage makes easier the understanding the information comprised in the text.

Key words: antecedent, pronoun, correlate, nomination, text, textual category, type of relation.

Стаття надійшла до редколегії
22.03.2015 р.

УДК 811.111 [223.2+504] (045)

Олена Жихарєва

Екологічна образність в англomовних псалмах про природу: лінгвостилістичний аспект

У статті розглянуто образність природи в англomовному біблійному дискурсі в контексті екологізації світу, відтвореного у псалмах про природу. У досліджуваному дискурсі специфіку вживання образів природи як різновиду екологічної образності розкрито з позицій екопоетики, яка ґрунтується на жанровій різноманітності біблійних текстів, передбачає множинність сюжетних ліній і тематичних блоків, наявність екологічно значущої сенсорної лексики, прихованих екологічних смислів і концептів, що втілюють в уявному просторі біблійного світу екологічні цінності. Відповідно, у псалмах про природу виділяємо дві основні теми: 1) створення світу і його значущість; 2) прославлення та хваління Бога поряд із піклуванням про Його творіння. Для посилення експресивності прославлення і хваління Господа за допомогою образів природи використано

© Жихарєва О., 2015

низку стилістичних засобів та прийомів, серед яких домінують роль грають: тропеїка (метафори, уособлення, образні порівняння); акустично-зображувальні текстові елементи, що створюють певні міметичні ефекти, та засоби формування емоційної напруги.

Ключові слова: біблійний дискурс, Біблія, екологічна образність, екопоетика, образи природи, псалми.

Постановка наукової проблеми та її значення. Упродовж останніх десятиліть зростає інтерес до поезики та стилістики Біблії у зв'язку з потребою глибинного проникнення у структуру біблійних текстів, зокрема оповідну [12; 16; 29; 31], розкриття механізмів використання повторів та паралелізму [2; 21], встановлення ролі культурно насиченої образності [25], розбудови когнітивних студій біблійних текстів [17; 19; 32], зокрема в ракурсі формування і функціонування біблійних метафор [18; 24].

Паралельно із цим дослідження біблійних текстів на сучасному етапі дедалі більше асоціюється з темами та мотивами глобального характеру – збереженням навколишнього середовища, невід'ємністю людини від природи та всього живого на землі, що наповнює біблійні студії новим, екологічним змістом. Оскільки поезика є наукою «про закономірності літературних явищ як явищ суспільної свідомості, що історично змінюється залежно від етапів суспільних відносин» [8, с. 12], такий екологічний ухил дав поштовх появі нового термінопоняття – «екопоетика», яке вже набуло застосування в лінгвістичних роботах останніх років [14; 20; 23; 26; 27 та ін.].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Екопоетика біблійних текстів ґрунтується на жанровій різноманітності екологічного дискурсу Біблії [9; 11; 13; 33], яка передбачає множинність сюжетних ліній та тематичних блоків, розкривається через екологічну образність та екологічно значущу сенсоріку, що втілюють екологічні цінності, а також через емоційний стан біблійних персонажів у їх гармонійних чи дисгармонійних стосунках як виявах божественного покарання чи дару, божественної допомоги, що сукупно відтворюють в уявному просторі біблійного світу приховані екологічні смисли та концепти. Біблійний екодискурс визначаємо як сукупність екологічно насичених біблійних нарацій і поетичних описів, у яких міститься інформація, важлива для розкриття концептуального змісту стосунків між людиною, природою і Богом. Звідси випливає *актуальність* нашої роботи – спираючись на принципи когнітивної поезики, екопоетики та лінгвостилістики, дослідити біблійний дискурс крізь призму його екологічного змісту.

Мета та завдання статті. Мета дослідження – визначити роль образів природи в псалмах про природу (*Nature Psalms*) як складника англомовного біблійного дискурсу. Для досягнення поставленої мети потрібно було розв'язати такі *завдання*: 1) розкрити специфіку вживання образів природи в контексті англомовного біблійного дискурсу; 2) визначити їх роль у біблійних поетичних описах псалмів про природу з позицій лінгвостилістики та екопоетики; 3) встановити мовні засоби створення екологічної образності в досліджуваному дискурсі. *Об'єкт* дослідження – система образів природи в англомовному дискурсі Псалмів про природу. *Предмет* дослідження складають лінгвостилістичні особливості образності природи як екопоетичного складника біблійного дискурсу. *Матеріалом* дослідження слугує Книга псалмів Старого Заповіту англомовної авторизованої версії Біблії короля Якова [30].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У Книзі псалмів передовсім оспівується мотив краси і порядку у світі природи, гармонійний зв'язок усередині божественного творіння. Псалми складають Псалтир, назва якого пов'язана з назвою струнного інструмента псалтирі на зразок нашої гітари, гра на якому в давнину у євреїв супроводжувала спів псалмів [3; 5, с. 407].

Залежно від поділу на псалми жалоби, псалми хвали, псалми поклоніння, а також псалми про природу [4; 6, с. 941], у цих псалмах уживаються різні образи та теми, зокрема й образи природи, визначаючи, отже, стилістичні особливості викладу та сюжетні лінії кожного зазначеного жанру. Читаючи псалми, постійно натрапляємо на позначення й описи природних явищ та природних об'єктів, тобто того різноманітного світу природи, який нас оточує. До псалмів про природу належать п'ять поетичних творів (Ps 8; 19; 29; 104; 148), які також відносять і до псалмів хвали, оскільки в них прославляється Бог, але від інших жанрів псалмів їх вирізняє те, що вони ґрунтуються на тому, що природу створив Бог і Він забезпечує її існування [6, с. 941–942]. Образно псалми називають «музикою, що оспівує природне середовище», першомузикою природного середовища, Зеленою книгою Господа [28, с. 119, 121]. Крім того, їх нерідко визначають як псалми про славу

Божого творіння [1, с. 800]. Така назва не випадкова, оскільки псалми виспівують турботу за творіння Господа, а їх найголовнішою наскрізною темою є мотив краси Божого творіння.

Більшість образів та символів світу первісної природи вказує на селянський спосіб життя ізраїльтян, їх близькість до природи, залежність від неї, підтверджуючи те, що Творцем є Господь, який забезпечує її існування [6, с. 942], а сама природа є даром Божим. Тому велич Бога на небі й на землі значною мірою прославляється через екологічну образність описами природи, наприклад, природних об'єктів: *heavens – the work of thy fingers* (небо – праця Твоїх пальців), *the moon and the stars – thou hast ordained* (луна та зірки поставлені Тобою), *man – thou hast made him* (людина – створена Тобою): “*When I consider thy heavens, the work of thy fingers, the moon and the stars, which thou hast ordained*” (Ps 8: 3), “*5. For thou hast made him a little lower than the angels, and hast crowned him with glory and honour. 6. Thou madest him to have dominion over the works of thy hands; thou hast put all things under his feet*” (Ps 8: 5–6).

У псалмах про природу, які складаються з двох тематичних частин: 1) створення світу і його значущість; 2) прославлення Бога й піклування про Його творіння, домінують стилістичні засоби і прийоми, що описують навколишній світ. Серед них особливо виділяються: 1) тропейка – метафори, уособлення, образні порівняння; 2) звукообразувальні елементи, які створюють певні міметичні ефекти, 3) засоби породження емоційної напруги. Останнє пов'язано з тим, що псалмоспіваки, ліричні поети не просто описують пейзаж, а передають певні відчуття, оскільки бачать його як селяни й отримують від цього насолоду. Як зазначає К. Льюїс у книзі «Роздуми про Псалми», Бог створив природу, а це означає, що вони і пов'язані, і віддалені одне від одного, тому природа не має божественності, а є лише символом, знаком, проявленням Бога. Природа наповнена образами, все в ній пов'язане з Богом [4]. Тому в аналізованих псалмах фігурують «детальні картини природи. Вони підносять хвалу Богу від імені природи. У псалмах про природу немовби відкриваються джерела натхнення поетів, а образна та метафорична мова особливо багата» [6, с. 942]. Одною з ключових тем у розглянутих псалмах є створений Богом світ.

Зважаючи на те, що тема цієї статті – екологічна образність у псалмах про природу, звернімося до засобів тропейки, які вживаються для поетичного відтворення процесу божественної творчої діяльності й охоплюють метафори, образні порівняння та уособлення.

Цілісна, гармонійна картина світотворення, у якій відображається велич Бога, починає розкриватися образно-метафорично з опису небес, які уподібнюються натягнутій завісі “*stretchest out the heavens like a curtain*” (Ps 104: 2), метафорично зображаючись як домівка, де мешкає Господь, одягнутий у світло “*Who coverest thyself with light as with a garment*” (Ps 104: 2). Потім з'являються води і хмари. Останні образно порівнюються з колісницями, що пересуваються за допомогою природної сили вітру, який має крила, а у водах відображаються промені від Його помешкання, імпліцитно вказуючи на те, наскільки яскравим було це світло: “*Who layeth the beams of his chambers in the waters: who maketh the clouds his chariot: who walketh upon the wings of the wind*” (Ps 104: 3).

Далі розповідь переміщується на опис створення Землі, у якому ключовим виступає образне порівняння. Землю, вкриту водою, немов одягом “*Thou coveredst it with the deep as with a garment*” (Ps 104: 6), зображено не просто твердою, а й стійкою поверхнею, що не дає змоги їй колихатися “*Who laid the foundations of the earth, that it should not be removed for ever*” (Ps 104: 5) та сприяє її екологічному розвитку за законами природи, які встановив Господь. Це увиразнюється низкою стертих метафоричних висловів: *place which thou hast founded* (заснував місце), *set a bound* (установив межу), *sendeth the springs* (пускає, посилає потоки), *the springs run* (потоки біжать), наприклад: “*They go up by the mountains; they go down by the valleys unto the place which thou hast founded for them*” (Ps 104: 8), “*Thou hast set a bound that they may not pass over; that they turn not again to cover the earth*” (Ps 104: 9), “*He sendeth the springs into the valleys, which run among the hills*” (Ps 104: 10).

Вода допомагає підтримувати життя на землі, що виражається у вживанні для позначення кожного з видів творіння синонімічних слів (*give drink, quench thirst, watereth, sap*), підвищуючи експресивність екологічної образності опису балансу у природі. Водою вгамовують спрагу тварини “*They give drink to every beast of the field: the wild asses quench their thirst*” (Ps 104: 11); зволожуються пагорби “*watereth the hills*” (Ps 104:13); за допомогою води вирощується трава “*causeth the grass to grow for the cattle*”, зелень на їжу людині “*herb for the service of man: that he may bring forth food out*

of the earth” (Ps 104: 14), насичуються дерева “*The trees of the LORD are full of sap*” (Ps 104: 16) тощо. Усе це сукупно свідчить про турботу Господа за життя людини й порядок у природі.

У псалмі 104, де подано поетичну картину «промислової діяльності Бога» в житті світу фізичного [3], виявляємо прийом дзеркальності, завдяки якому екологічна картина світобудови в Книзі Буття (Гл. 1) проектується на відтворену в зазначеному псалмі, але в більш образних формах і піднесеній, урочистій, емоційній тональності, тому в кінці псалма, щоб не порушити цієї первозданої ідилії, гармонії світу, екологічного порядку та структури її створення, зазначається, що грішників потрібно знищити (*be consumed, be no more*): “*Let the sinners be consumed out of the earth, and let the wicked be no more*” (Ps 104: 35).

Увесь світ, починаючи з повсякденного явища сходу й заходу сонця, порядку зміни дня і ночі, пір року, устрою неорганічного, органічного та тваринного світів і особливо людини, наповнений чарівної гармонії, розумності та краси [3].

Це повною мірою стосується образного (*crowned, glory, honour, a little lower than the angels, to have dominion, put all things under his feet*) визначення ролі людини у світі у псалмі 8, де представлено «роздуми про Божественне світотворення, про місце людини у світотворенні, про крихкість і водночас велич людини, про причини особливої обраності людини перед обличчям Господа» [7, с. 191]. Так, у згадках про небо, небесні світила, людину та інших істот, які населяють землю, небо і води: “*When I consider thy heavens*” (Ps 8: 3), “*the moon and the stars*” (Ps 8: 3), “*For thou hast made him a little lower than the angels, and hast crowned him with glory and honour*” (Ps 8: 5), “*7. All sheep and oxen, yea, and the beasts of the field, 8. The fowl of the air, and the fish of the sea, and whatsoever passeth through the paths of the seas*” (Ps 8: 7–8), вказується, що людина посідає середнє місце між небом і тваринним світом. Проте це не зменшує її величі, оскільки Господь діяв саме через людину, надавши їй славу, коронувавши над іншими створіннями. Однак найвеличнішим є Бог, про що свідчить епітет *excellent* у значенні «величний» (*excellent* – 1. exceptionally good; extremely meritorious; superior [15]), повторюючись на початку і в кінці псалма: “*O LORD our Lord, how excellent is thy name in all the earth!*” (Ps 8: 1, 9).

В аналізованому поетичному жанрі Біблії одним із основних засобів екологічної образності персоніфікація, бо вся природа, що підкорюється Господу, наповнена життям. Персоніфікованими, з елементами образного порівняння, стають природні явища, небесні світила, рослини, тварини, тобто усе, що на небесах і на землі: земля тремтить від погляду Бога, гори димують від Його доторкнення: “*He looketh on the earth, and it trembleth: he toucheth the hills, and they smoke*” (Ps 104: 32), від Його голосу тремтить пустеля: “*The voice of the LORD shaketh the wilderness; the LORD shaketh the wilderness of Kadesh*” (Ps 29: 8), кедри Ліванські скачуть, наче телята, а Ліван та Сиріон, наче молодий єдиноріг: “*5. breaketh the cedars of Lebanon. 6. He maketh them also to skip like a calf; Lebanon and Sirion like a young unicorn*” (Ps 29: 5–6).

Екологічний, гармонійний світ природи персоніфікується, оскільки він описується як живий об’єкт, який хвалить Господа в тому порядку, у якому був створений. Уся природа прославляє Єдиного, на що вказує лексема *praise* й перелік частин поступово створеного світу, що виконує Його настанови (*stormy wind fulfilling his word*): “*Praise ye the LORD from the heavens: praise him in the heights*” (Ps 148: 1), “*3. Praise ye him, sun and moon: praise him, all ye stars of light. 4. Praise him, ye heavens of heavens, and ye waters that be above the heavens*” (Ps 148: 3–4), “*7. Praise the LORD from the earth, ye dragons, and all deeps: 8. Fire, and hail; snow, and vapour; stormy wind fulfilling his word: 9. Mountains, and all hills; fruitful trees, and all cedars: 10. Beasts, and all cattle; creeping things, and flying fowl*” (Ps 148: 7–10). Як і під час творіння, світ природи поділяється на природні об’єкти на небесах: сонце, місяць, зорі, небеса, води над небесами, – і на землі: риби, вогонь, град, сніг, туман, гори, пагорби, включаючи людину й народи; усі вони об’єднуються, оживають, щоб хвалити Господа й втілювати Його слово. Люди в ієрархії природи настільки ж залежні від Бога, як і природа, оскільки описані в Біблії нарівні з горами, пагорбами, снігом. Цими образами вказано, що Бог тішиться різноманіттям фізичних форм і моделей поведінки у створеному Ним світі, а сам цей світ знаходить радість у Богові, який його створив [6, с. 907, 1183].

Сонце, що освітлює світ, порівнюється з радісним нареченим чи героєм, який перебуває в постійному русі: “*4. In them hath he set a tabernacle for the sun, 5. Which is as a bridegroom coming out of his chamber, and rejoiceth as a strong man to run a race*” (Ps 19: 4–5), таким чином допомагаючи поширювати інформацію про славу Богу.

Господь постійно присутній у своєму творінні, піклуючись про нього. Боже творіння увесь час описується як уособлене, що постійно чекає на милість Господа (*wait all upon thee*), як діяльне, оскільки Він наповнює землю багатством (*earth is full of thy riches*), вчасно дає їжу (*give them their meat in due season*), а отримуючи ці блага, Божі творіння сповнюються добра (*filled with good*): “O LORD, how manifold are thy works! in wisdom hast thou made them all: the earth is full of thy riches” (Ps 104: 24), “27. These wait all upon thee; that thou mayest give them their meat in due season. 28. That thou givest them they gather: thou openest thine hand, they are filled with good” (Ps 104: 27–28). Господнє творіння як уособлене (*troubled* – неспокій, *die* – вмирати, *the face of the earth* – обличчя землі) постійно оновлюється (*renew* – відновлюватися), еволюціонує, на що вказують вислови: “29. Thou hidest thy face, they are troubled: thou takest away their breath, they die, and return to their dust. 30. Thou sendest forth thy spirit, they are created: and thou renewest the face of the earth” (Ps 104: 29–30), у яких ідеться про те, що створений світ, підтримуваний Господом, сповнений життя, і, навпаки, вмирає без Його водійства.

Іншими образними засобами в псалмах про природу виступають засоби акустично-зображувальні, що створюють певні міметичні ефекти. В описах елементів творіння вибудовується цілісна екологічна система світотворення, яка стає видимою і сенсорно відчутною, формуючи загальне тло основної теми.

У досліджуваних псалмах подібні ефекти породжує лексика на позначення звучання і говоріння (*declare, voice, line, words, utter, speech, speak*), за допомогою якої голосами і словами небесних тіл, що «поширюються по всій землі і до краю всесвіту» [6, с. 908], відтворюється образ прославлення Бога. Наприклад, небо сповіщало про славу Божу “*The heavens declare the glory of God*” (Ps 19: 1), а небозвід про дії Його рук “*and the firmament sheweth his handywork*” (Ps 19: 1), день дневі вимовляли слова, а ніч – знання: “*Day unto day uttereth speech, and night unto night sheweth knowledge*” (Ps 19: 2), кожен говорив про Його славу: “*every one speak of his glory*” (Ps 29: 9). Цікаво, що слова й мова (неба, небозводу, дня і ночі) невідомими звуками, відголосом передавалися і поширювалися по всій землі: “3. There is no speech nor language, where their voice is not heard. 4. Their line is gone out through all the earth, and their words to the end of the world” (Ps 19: 3–4). Зважаючи на те, що лексема *line* в музикознавстві означає тривалу (безперервну) мелодійну чи гармонійну частину в сюжеті (29. b. a sustained melodic or harmonic part in a piece [10]), звуки зазначених елементів творіння подавалися як настільки гармонійні, з погляду екології – збалансовані, чисті, що були зрозумілі кожному народові незалежно від його мови, кожному елементу творіння.

Як уже зазначали вище, псалом 148 проникнутий піднесеною гармонією, оскільки всі творіння Господні прославляють Його. Гармонія проявляється в їх хвалебному узгодженні цих похвал, синтезованому в заклик *praise* «хвалить» (3. *Praise the Lord* – used to say that you are pleased something has happened and thank God for it – говорить, що хтось задоволений тим, що трапилося і вдячний за це Богові) [22, с. 1359], через який утілюється суть створеного Богом, де кожен елемент творіння невідомим для нас чином намагається висловити Йому вдячність. Заклик *praise* (хвалить), що повторюється одинадцять разів, несе в собі значний акустико-енергетичний потенціал, поширюючись і впливаючи на навколишнє середовище. Світ природи, сповіщаючи про Бога із землі до небес, виконує Його наказ “5. Let them praise the name of the LORD: for he commanded, and they were created. 6. He hath also stablished them for ever and ever: he hath made a decree which shall not pass” (Ps 148: 5–6) і звеличує ім’я Господа “Let them praise the name of the LORD: for his name alone is excellent; his glory is above the earth and heaven” (Ps 148: 13), що надає біблійним текстам особливої виразності.

Акустично-зображувальним засобом, що створює міметичний ефект, виступає у псалмі 29 сам голос Господа, сповнений сили й величності (*powerful, full of majesty*): “The voice of the LORD is powerful; the voice of the LORD is full of majesty” (Ps 29: 4). Він впливає на кожний елемент Божого творіння по-різному: гримить (*thundereth*) – “The voice of the LORD is upon the waters: the God of glory thundereth” (Ps 29: 3), ламає і трощить (*breaketh*) – “The voice of the LORD breaketh the cedars; yea, the LORD breaketh the cedars of Lebanon” (Ps 29: 5), викресує полум’я – “The voice of the LORD divideth the flames of fire” (Ps 29: 7) тощо. Голос Бога як елемент звучання у псалмі вносить своєрідне вираження екологічної образності, відчутне емоційне забарвлення в опис впливу на світ, передаючи емоційні переживання природи. Тому цей псалом ще називають «піснею бурі» [6, с. 907]. Для

підсилення ефекту в цьому псалмі застосовується прийом повтору – так, вислів *the voice of the LORD* (голос Господній) повторюється сім разів.

Слід зазначити, що в досліджуваних псалмах наявний ефект емоційної напруги, який залучає читача до сприйняття історії про екологічне творіння і прославлення Господа.

Псалми змушують нас зануритися у світ у момент його створення. Емоційний світ природи такий же різноманітний, багатий, насичений, як і внутрішній світ людини. Природа також оновлюється, говорить, сміється, захоплюється. Емоційність природи та піднесений емоційний настрій викладу марковано емотивною лексикою з позитивними конотаціями: *will sing* (співатиму), *will be glad / rejoice* (радітиму), *will sing praise* (5. *sing someone's praises: to commend someone highly* [15]) у значенні засвідчення пошани, *praise* (хвалити), *bless* (благословляти) та повторами таких слів, як *praise* (хвалить), *glory* (слава), *glad / rejoice* (радійте), що сукупно виражають оцінку тієї божественної гармонії, яка панувала у світі від самого початку як наслідок радості, що нею сповнений Господь: *"The glory of the LORD shall endure for ever: the LORD shall rejoice in his works"* (Ps 104: 31) і, відповідно, прагнуть природа і всі живі створіння до неї.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, лінгвостилістичний аналіз образів природи в біблійному дискурсі дає змогу говорити про закладений у Біблії прямий зв'язок між гармонійним розвитком людини й гармонією природи, створеної Господом. У псалмах про природу зображена захоплива картина світу природи та його гармонійного, екологічного розвитку, що ґрунтується на двох основних темах: 1) створення світу і його значущість; 2) прославлення та хваління Бога і, відповідно, піклування про його творіння, що підкорюється Богу для підтримання того екологічного порядку, який був сформований спочатку. Псалми про природу возвеличують Господа і його творіння, показують Його владу над силами природи, торкаються наших почуттів завдяки детальним описам картин природи. В аналізованому біблійному дискурсі за допомогою образів природи відтворюється емоційний стан істот і навколишнього середовища, які прославляють Господа. Експресивність екологічної образності описів створення світу, прославлення Господа образами природи забезпечується і підсилюється стилістичними засобами та прийомами, які включають тропеїку (метафори, образні порівняння, уособлення), які разом із відповідною лексикою передають ефект емоційної напруги, що супроводжує репрезентацію динамічної картини створення світу. Піднесеності їй додають звукозображувальні елементи, що створюють міметичні ефекти, зокрема в ракурсі прославлення Бога.

Перспективним дослідженням проблематики, що розглядалася в статті, є встановлення когнітивних механізмів створення образності, яка розкриває взаємостосунки між людиною і природою, описані в англійському біблійному дискурсі.

Джерела та література

1. Библиейская энциклопедия Брокгауза / Ф. Ринекер, Г. Майер. – Paderborn : Christliche Verlagsbuchhandlung, 1999. – 1088 с.
2. Десницкий А. Поэтика библейского параллелизма / Андрей Десницкий. – М. : Библ.-богосл. ин-т св. ап. Андрея, 2007. – 554 с.
3. Лопухин А. П. Толковая Библия, или комментарий на все книги Святого Писания Ветхого и Нового Завета [Электронный ресурс] / Александр Павлович Лопухин. – [Второе изд.] – Стокгольм : Ин-т перевода Библии, 1987. – Режим доступа : <http://www.lopbible.narod.ru/index.htm>
4. Льюис К. С. Размышления о псалмах [Электронный ресурс] / Клайв Стейплз Льюис ; [пер. с англ. Н. Трауберг]. – М. : Правосл. Свято-Тихон. гуманит. ун-т, 2007. – 120 с. – Режим доступа : <http://knigosite.org/library/read/14321>
5. Мень А., Протоиерей. Исагогика / Александр Мень. – М. : Фонд им. А. Мень, 2003. – 631 с.
6. Словарь библейских образов / сост. Л. Райкен, Дж. Уилхойт, Т. Лонгман. – СПб. : Библия для всех, 2008. – 1423 с.
7. Синило Г. В. Танах и мировая поэзия / Галина Вениаминовна Синило. – Минск : Экономпресс, 2009. – 880 с.
8. Френденберг О. М. Поэтика сюжета и жанра / Ольга Михайловна Френденберг. – М. : Лабиринт, 1997. – 448 с.
9. Хрибар С. Ф. Экологическое в Библии. Формы религиозно-экологического мировоззрения : [учеб.-метод. пособие] [Электронный ресурс] / С. Ф. Хрибар. – Киев : Киев. эколого-культур. центр, 2003. – Режим доступа : <http://www.ecoethics.ru/old/b46/>
10. American Heritage Dictionary of the English Language. Fourth Edition. – Boston : Houghton-Mifflin Company, 2009. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.thefreedictionary.com>

11. Bauckham R. *The Bible and Ecology: Rediscovering the Community of Creation* / Richard Bauckham. – Waco ; Texas : Baylor University Press, 2010. – 226 p.
12. Berlin A. *Poetics and Interpretation of Biblical Narrative* / Adele Berlin. – Winona Lake : EISENBRAUNS, 1994. – 180 p.
13. Bredin M. *The Ecology of the New Testament. Creation, Re-Creation, and the Environment* / Mark Bredin. – Colorado Springs : Biblica Publishing, 2010. – 223 p.
14. Bristow T. *Ecopoetics* / T. Bristow // *Facts on File Companion to World Poetry: 1900 to Present* / [ed. by R. V. Arana]. – N. Y. : Facts on File, 2008. – P. 156–159. [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.academia.edu/3741924/Ecopoetics>
15. *Collins English Dictionary. Complete and Unabridged.* – Glasgow : HarperCollins Publishers, 2003. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.thefreedictionary.com>
16. Funk R. W. *The Poetics of Biblical Narrative* / Robert W. Funk. – Sonoma : Polebridge Press, 1988. – 318 p.
17. Greenstein E. L. *The Poem on Wisdom in Job 28 and its Conceptual and Literary Contexts* / E. L. Greenstein // *Job 28: cognition in context.* – Leiden : Koninklijke Brill, 2003. – P. 253–280.
18. Jindo J. *Toward a Poetics of the Biblical Mind: Language, Culture, and Cognition* [Electronic resource] / J. Jindo // *Vetus Testamentum.* – 2009. – Vol. 59. – P. 222–243. – Mode of access : https://www.academia.edu/953460/Toward_a_Poetics_of_the_Biblical_Mind_Language_Culture_and_Cognition
19. Kamp A. H. *Inner Worlds: A Cognitive Linguistic Approach to the Book of Jonah* / Albert H. Kamp. – Leiden : Brill Academic Pub, 2004. – 280 p.
20. Killingsworth M. J. *Walt Whitman and the Earth: A Study in Ecopoetics* / M. Jimmie Killingsworth. – Iowa City : University of Iowa Press, 2004. – 238 p.
21. Kugel J. L. *The Idea of Biblical Poetry. Parallelism and its History* / James L. Kugel. – Baltimor ; London : The Johns Hopkins University Press, 1998. – 339 p.
22. *Longman Dictionary of Contemporary English.* – Harlow : Longman, Pearson Education, 2009. – 2082 p.
23. Peacock L. *SAD in the Anthropocene: Brenda Hillman's ecopoetics of affect* / L. Peacock // *Environmental Humanities.* – 2012. – No. 1. – P. 86–102.
24. Ramras-Rauch G. *The Response of Biblical Man to the Challenge of the Sea* / G. Ramras-Rauch // *Poetics of the Elements in the Human Condition: the Sea.* – 1985. – Vol. 19. – P. 139–148.
25. Seeman D. *The watcher at the window: cultural poetics of a biblical motif* [Electronic resource] / D. Seeman // *Prooftexts.* – 2004. – No. 24. – P. 1–50. – Mode of access : https://www.academia.edu/6767230/The_Watcher_at_the_Window_Cultural_Poetics_of_a_Biblical_Motif
26. Siewers A. K. *Ecopoetics and the origins of English literature* / A. K. Siewers // *Environmental Criticism for the Twenty-first Century* / [ed. by Stephanie LeMenager]. – New York, 2011. – P. 105–120.
27. Siewers A. K. *Orthodoxy and Ecopoetics: the Green World in the Desert Sea* / A. K. Siewers // *Toward an Ecology of Transfiguration: Orthodox Christian Perspectives on Environment, Nature, and Creation* / [ed. by J. Chryssavgis, B.V. Foltz]. – N. Y. : Fordham University Press, 2013. – P. 243–262.
28. Sleeth M. *The Gospel according to the Earth: Why the good book is a Green book* / Matthew Sleeth. – N.Y. : HarperOne, 2010. – 209 p.
29. Sternberg M. *The Poetics of Biblical Narrative. Ideological Literature and the Drama of Reading* / Meir Sternberg. – Bloomington : Indiana University Press, 1987. – 580 p.
30. *The Holy Bible. King James Version.* – N.Y. : Ivy Books, 1991. – 1112 p.
31. Walsh J. T. *Old Testament Narrative. A Guide to Interpretation* / Jerome T. Walsh. – Louisville : Westminster John Knox Press, 2009. – 266 p.
32. Wolde E. van. *A Non-Cognitive and Cognitive Study of Job 28:1-11* / E. van Wolde // *Job 28: cognition in context.* – Leiden : Koninklijke Brill, 2003. – P. 1–35.
33. Zebre G. *Ecology according to the New Testament* [Electronic resource] / G. Zebre // *Direction.* – 1992. – Vol. 21, No. 2. – P. 15–26.. – Mode of access : <http://www.directionjournal.org/21/2/ecology-according-to-new-testament.html>

Жихарева Елена. Экологическая образность в англоязычных псалмах о природе: лингвостилистический аспект. В статье рассматривается образность природы в англоязычном библейском дискурсе в контексте экологизации мира, созданного в Псалмах о природе. В исследуемом дискурсе специфика употребления образов природы как разновидности экологической образности раскрывается с позиций экопоетики, основывающейся на жанровом разнообразии библейских текстов, предусматривающей множество сюжетных линий и тематических блоков, наличие экологически значимой сенсорной лексики, скрытых экологических смыслов и концептов, воплощающих в воображаемом пространстве библейского мира экологические ценности. Соответственно, в псалмах о природе были выделены две основные темы: 1) сотворение мира и его значимость; 2) прославление и хваление Бога, наряду с заботой о Его творении. Для усиления экспрессивности прославления и хваления Господа с помощью образов природы используется ряд стилистических средств и

приемов, среди которых доминирующую роль играют: тропеика (метафоры, олицетворение, образные сравнения); акустически-изобразительные текстовые элементы, создающие определенные миметические эффекты, и способы формирования эмоционального напряжения.

Ключевые слова: библейский дискурс, Библия, экологическая образность, экопоэтика, образы природы, Псалмы.

Zhykhareva Olena. Ecological Imagery in English Nature Psalms: A stylistic Perspective. This paper focuses on the imagery of nature in English biblical discourse in the context of ecological implications ascribed to the biblical world created in Nature Psalms. The paper reflects the specificity of biblical images of nature as a variety of ecological imagery viewed from the ecopoetic point of view. The latter is based on the genre diversity of biblical texts, which envisages numerous plot lines and thematic blocks revealed through ecological sensory vocabulary, hidden meanings and ecological concepts that embody ecological values in the imaginary space of biblical discourse. Two thematic parts of Nature Psalms: (i) world creation and its significance as well as (ii) the praise of God, thus, caring for His creation, – abound in stylistic means and devices used to enhance expressiveness and glorification of the Lord through images of nature. Here belong: (i) tropes (metaphors, personifications, similes); (ii) sound imitation devices that create mimetic effects; and (iii) linguistic means that generate emotional tension.

Key words: biblical discourse, Bible, ecological imagery, ecopoetics, images of nature, Psalms.

Стаття надійшла до редколегії
12.03.2015 р.

УДК 811.111'42

Наталія Ізотова

Монтажна композиція в романах Дж. М. Кутзее: моделювання ігрового стилю

У статті з позиції ігрової стилістики встановлено особливості семантики та функціонування монтажної композиції в романах відомого південноафриканського письменника Дж. М. Кутзее. З'ясовано, що в людологічному ключі художній твір постає як ігрова система, усі елементи якої так чи інакше відбивають спосіб художнього мислення автора, його ставлення до життя і мистецтва. Гру, відповідно, розглянуто як певну авторську стратегію, що функціонує на різних рівнях художньої системи: від мовної гри до ігрової картини світу. Ідіостильовими рисами поетики монтажу в аналізованих романах Дж. М. Кутзее є дискретність, фрагментарність, деформація простору й часу, протиставлення вимислу та реальності, психологізм. Монтаж у композиційній структурі романів Дж. М. Кутзее виконує низку функцій: актуалізує тематичний план художнього твору; створює нелінійну, фрагментарну оповідь; впливає на неоднозначність, алегоричність, енігматичність сприйняття романів, слугує засобом характеристики персонажів, сприяє психологізації художньої оповіді.

Ключові слова: гра, ігрова стилістика, ігровий стиль, ігрова стратегія, монтажна композиція, ідіостиль.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відправною точкою ігрового або людологічного підходу до вивчення художнього тексту може слугувати думка видатного нідерландського історика та культуролога Й. Хейзінги про те, що гра є всеосяжним способом людської діяльності, універсальною категорією людського існування, структурною основою людських відносин [10, с. 10]. Такі риси гри, як евристичність, імпровізаційність, настанова на творче перетворення дійсності, емоційність та естетичність – досить вагомий аргумент для залучення ігрових елементів у літературний твір з метою досягнення певних стилістичних цілей. Із цих позицій гру трактують як один із принципів композиційної, семантичної, концептуальної організації тексту, потужний жанротвірний та стилетвірний фактор, засіб розкриття ідейно-тематичної та художньо-естетичної концепції твору [5; 7].

Погляд на художній текст як ігрову систему [5; 7], усі елементи якої певним чином відбивають спосіб художнього мислення автора, його ставлення до життя та мистецтва, уможливило використання гри для вивчення ідіостильових рис творчості окремого автора. З огляду на це, гра постає як певна авторська стратегія, що функціонує на різних рівнях художньої системи: від мовної гри до ігрової картини світу. У пропонованому дослідженні основну увагу звернено на сюжетно-компо-